Vahşet Çağının Vicdanı Aliya İzzetbegoviç

— *M.Nihat Malkoç* · 04 Temmuz 2023

M. NİHAT MALKOÇ

Vicdanların kanadığı yerdir Bosna-Hersek...

Bosna-Hersek, "Evlâd-ı Fâtihân" diye tabir ettiğimiz, Anadolu'dan kopup gelen insanların çileler içinde de olsa, hiçbir taviz vermeden şerefiyle yaşadığı kadim coğrafyadır. Buralar Saraybosna'sıyla, Mostar'ıyla, Drina'sıyla adeta bir yeryüzü cennetidir. Bu topraklarda yaşayan insanlar mâzilerini unutmamış, köklerinden beslenmeye devam etmişlerdir. Fakat köklerimizden rahatsız olanlar, onlara rahat yüzü göstermemişlerdir.

Yirminci yüzyılın en büyük dramının yaşandığı yerdir Bosna-Hersek. Zira takvimler yirminci asrın sonlarını gösterirken, dünya medeniyetinin beşiği olduklarını iddia edenler, demokrasinin anayurdu dedikleri Avrupa'nın ortasında vahşet denebilecek bir soykırıma imza atmışlardır. Elinde silah olmayan yaşlılar, çocuklar ve kadınlar Srebrenitsa'da soykırıma tabi tutulmuşlardır. Bu vahşeti uzaktan seyredenler, müdahalede bulunma gereği duymamışlardır.

Bütün bunlar yaşanırken Aliya İzzetbegoviç isminde bir kahraman çıkıyordu meydana. Avrupa'nın ortasında varlık mücadelesi veren mazlum milletine hürriyet düşüncesini ve bu uğurda mücadele etme azmini aşılıyordu. Kısa zamanda halkıyla sımsıkı kenetleniyordu.

O, tabir caizse Bosna'nın kara kutusuydu

Yiğit Aliya, insanların İslâm'ı konuşamadığı ve yaşayamadığı zor bir zamanda Genç Müslümanlar Teşkilatı'nı kurduğunda etrafında sadece 15 kişi vardı. Fakat o, iyi niyetle yola çıktığı için bu sayının çok kısa zamanda yüzlere, binlere, on binlere; hatta yüz binlere yükseleceğine yürekten inanıyordu. Nitekim öyle de oldu. Kartopu büyüklüğündeki kütle, çok kısa zaman içerisinde bir çığa dönüştü; önündeki bütün engelleri yerle bir etti.

Hem devlet hem de dava adamı olan merhum Aliya, bağımsızlığa koşan halkının önündeki bütün engelleri bir bir aştı. Onlara cesaret ve güven verdi. Bosna'ya sahip çıktı. Avrupa topraklarında doğup büyüyen Müslüman bir genç olan Aliya'yı tanımadan ve anlamadan Bosna -Hersek'i anlayamazsınız. O, tabir caizse Bosna'nın kara kutusuydu.

Bilge Kral Aliya; cesareti, iradesi ve dirayetiyle 78 yaşına kadar elif gibi dimdik yaşadı. Baskı ve tehditlere hiçbir zaman boyun eğmedi. Hayata ve hadiselere hep İslâm'ın hakikat penceresinden baktı. Bosna'yı Bosna yapan ruhu yaşadı ve yaşattı. O, İslâm dünyasındaki krizleri sadece görmedi, onlara çözüm yolları da bulmaya çalıştı. Kararlı bir şekilde "Köle olmayacağız" diyerek başta Avrupa olmak üzere, bütün dünyaya haykırdı.

Aliya İzzetbegoviç gönül gözü açık bilge bir insandı

"Bilge Kral" diye adlandırılan Aliya İzzetbegoviç gerçekten de gönül gözü açık bilge bir insandı. Millî ve manevî duyguları fazlasıyla inkişaf etmiş bu özgürlük savaşçısının felsefî bir derinliği de vardı. İslâm'ı üst kimlik olarak gören Bilge Kral Aliya, yirminci asrın önemli Müslüman düşünürlerinden biriydi. "İslâm Deklarasyonu", "Doğu ve Batı Arasında İslâm", "Özgürlüğe Kaçışım/Zindandan Notlar", "Tarihe Tanıklığım", "Köle Olmayacağız", "Geleceği Yenilemek", "İslâmî Yeniden Doğuşun Sorunları" ve "Bosna Mucizesi Konuşmalar" adlı eserleri kaleme alan Aliya'nın aforizma diyebileceğimiz birbirinden kıymetli sözleri de vardır. Aforizma niteliğindeki bu özlü sözlerden birkaçını paylaşmak istiyorum: “Yeryüzünün öğretmeni olabilmek için gökyüzünün öğrencisi olmak lâzım.”, “Bizi toprağa gömdüler; fakat tohum olduğumuzu bilmiyorlardı.”, “Savaşta büyük zulme uğradınız. Zalimleri affedip affetmemekte serbestsiniz. Ne yaparsanız yapın ama soykırımı unutmayın. Çünkü unutulan soykırım tekrarlanır.”, “Din hurafeleri yok etmezse, hurafeler dini yok eder.”, “Sanat için soyunana alkış tutanlar; Allah için giyinene neden zulmeder?”, “İslâm korkakların değil, cesur ve atılgan Müslümanların omuzlarında yükselecektir.” ,“Savaş ölünce değil, düşmana benzeyince kaybedilir.”, “Allah'ın iradesine teslimiyet, insanların iradelerine karşı bağımsızlık demektir.”, “Kuran ve İslâm sadece hocalara bırakılmayacak kadar önemlidir.”

O; zalimlerin karşısında, mazlumların hep yanındaydı

Doğu'yla Batı arasında sıkışıp kalan bir ülkenin lideri olan Aliya İzzetbegoviç, tarihiyle ve Müslüman kimliğiyle daima gurur duyuyordu. Zira o, tertemiz bir mâzisi olan bir milletin ve medeniyetin mensubuydu. Hıristiyan Avrupalılar, tarihin her döneminde barbarlaşırken Müslümanlar, Kur'an ahkâmından ve İslâmiyet'in merhamet sınırlarından çıkmıyorlardı. Aliya böyle bir iklimde yetiştiği için savaşın da bir ahlâkı olabileceğini düşünüyordu. Geçmişe dair keşke'leri yoktu onun. Atalarının bıraktığı tertemiz mâzi onun başını dik tutuyor; bunu şöyle ifade ediyordu: "Ben Avrupa’ya giderken kafam önümde eğik gitmiyorum. Çünkü çocuk, kadın ve ihtiyar öldürmedik. Çünkü hiçbir kutsal yere saldırmadık. Oysa onlar bunların tamamını yaptılar. Hem de Batı’nın gözü önünde; Batı medeniyeti adına."

Bosna-Hersek'in kurucu Cumhurbaşkanı olan Aliya İzzetbegoviç, komplekssiz bir insandı. Bu yönüyle adeta bir tevazu abidesiydi. O, acılarla büyüyüp olgunlaşmıştı. Adalet duygusu üst düzeydeydi. O, daima zalimlerin karşısında, mazlumların yanındaydı. Sakin ve soğukkanlı olsa da millet ve memleket kavramları geçtiğinde iyice hassaslaşırdı.

Dirayetli bir dava adamı olan Aliya, meselesi İslâm olan bir insandı

Dirayetli bir dava adamı olan Aliya, meselesi olan bir insandı. Fakat meselesi şahsî değil, umumîydi. O, şuurlu bir Müslümandı. Etiket Müslümanı değildi. O, davası Hakk ve hakikat olan bir liderdi. Bu yönüyle dünyevîleşmekten çok uzaktı. “Benim için yeryüzünde iyi, doğru ve güzel olan ne

varsa onun adı İSLÂM`dır.” diyen Aliya, teslimiyetin zirvesiydi.

Osmanlı'yı ve Türkleri çok seven bir insan olan Aliya, Batı'da yaşasa da Doğu'ya ait bir insandı. 1994'te savaş devam ederken bir Alman dergisine şunları söylemişti: "Benim hoşgörüm Avrupa değil, İslâm kökenlidir. Eğer hoşgörülüysem öncelikle ve en çok Müslüman olduğum için, ancak ondan sonra Avrupalı olduğum içindir. Avrupa, parıldayan gerçeklere rağmen kendisini kurtarmaya kesinlikle muktedir olamadığı kuruntulara sahiptir. Örneğin, Bosna'daki bu savaş sırasında, yüzlerce kilise ve cami yıkıldı. Bunlardan bir teki bile Boşnaklar tarafından yıkılmadı, hepsi Avrupalılar tarafından yıkıldı. Türk idarecileri dünyanın en yumuşak yöneticileri değillerdi, ama tüm Hıristiyan halklar ve onların Ortaçağdan kalma en önemli anıtlarının hepsi 500 yıllık Türk idaresi boyunca ayakta kalabildi. Bu bir gerçek. Belgrat'tan fazla uzak olmayan Fruska, Gora Tepeleri'nin meşhur manastırları Türk yönetiminin 300 yılı boyunca ayakta kaldı; ama üç yıllık 'Avrupalı' yönetimine dayanamadı. II. Dünya Savaşı sırasında yakılıp yıkıldılar. Faşizm ve komünizm Asya'nın değil, Avrupa'nın ürünleridir. Ve şimdi bile Avrupa, Balkanlarda faşizmin ortaya çıkışına karşı fazla bir hassasiyet göstermemiştir. Avrupa'ya değer veriyor ve takdir ediyorum; ama kanımca kendisini olduğundan çok daha büyük görüyor." (Tarihe Tanıklığım, s. 196)

Bilge Lider Aliya, Doğu'yla Batı arasında adeta bir köprü vazifesi görüyordu

Cehaletin, milletlerin felâketine davetiye çıkardığını düşünen Bilge Kral Aliya; ruhu vatan sevgisiyle cilalanmış; bilgili, bilinçli ve duyarlı bir neslin peşindeydi. Böyle bir nesil, aydınlık yarınların teminatıydı aynı zamanda. Ancak böyle bir nesil hürriyetini kazanabilir, kazandıktan sonra da muhafaza edebilirdi. Ona göre çocukların eğitiminde anneler daima baş roldedir. O, bu hususta kadınların eğitimine özellikle vurgu yaparak İslâm Deklarasyonu'nda şöyle diyordu: “Okumamış, ihmal edilmiş mutsuz bir anne, Müslüman halkların yeniden doğuşunu başlatacak ve başarılı bir şekilde devam ettirecek oğulları, kızları büyütemez...”

Hem Doğu'yu hem de Batı'yı çok iyi tanıyan Aliya, Doğu'yla Batı arasında adeta bir köprü vazifesi görüyordu. O, hakkaniyetli bir bakış açısıyla Batılıların çarpık inançlarını eleştirirken, dünya hayatına dair sistemlerini övüyordu. Öte yandan İslâm'ı överken Müslümanları eleştiriyordu. Bu çerçevede 1997’de Tahran’da İKÖ toplantısında şunları söylüyordu: “Açık konuştuğum için beni bağışlayın. Güzel yalanların bize faydası olmaz; ama acı gerçekler ilaç olabilir... Batı çürümüş değil; güçlü, örgütlü ve eğitimli. Okulları bizimkilerden iyi, kentleri bizimkilerden temiz. İnsan hakları düzeyi yüksek ve sosyal yardım konusunda daha örgütlü. Batılılar çoğunlukla sorumlu ve dakik kişiler. Bunlar, Batılılardan edindiğim tecrübelerim. Batılıların ilerlemelerinin karanlık yönünü de biliyorum ve bunun gözümden kaçmasına izin vermiyorum. Hakikat, İslâm en iyisi! Ama biz en iyisi değiliz. Batı’dan nefret etmek yerine, onunla rekabet etmeliyiz. Kur’an da bize bunu emretmiyor mu? Hayırlı işlerde yarışın." (Maide 48)” (Tarihe Tanıklığım, Klasik Yayınları s. 414)

Esir bir topluluktan bir millet çıkaran veya inşa eden merhum Aliya mazlum milletlere güç ve cesaret vermiştir. O, 78 yıllık ömrüne birçok güzel örnekler sığdırmıştır. Ümmetin gür sesi Aliya'yı ölümünün 16. yılında rahmet ve minnetle anıyorum. Ruhu şad olsun.